

Akademie výtvarných umění v Praze

Studijní program Výtvarná umění

**Ateliér intermediální tvorby I. / škola Mileny Dopitové**

**DIPLOMOVÁ PRÁCE**

**Jeho sako**

**His Jacket**

**Vypracoval: Tomáš Kurečka**

**Vedoucí diplomové práce: doc. MgA. Milena Dopitová**

**Oponent diplomové práce: MgA. Mark Ther**

**Akademický rok 2019/2020**

Tématem, jímž se ve své diplomové práci zabývám, je interiér, který má vedle svých typických provozních vlastností i psychologické a symbolické významy. V širší souvislosti mne zajímá identita člověka, jeho potřeba vymezení prostoru a definování si vlastního postoje i reprezentace na základě interiérového vybavení, uměleckých děl, dekorací a oděvu. Prostřednictvím site-specific instalace vytvářím interiér s historizujícími prvky, na jehož pozadí je vykreslena povaha fiktivního obyvatele, kterému můžeme přisuzovat roli vypravěče. S tímto subjektem v mých projektech pracuji opakovaně. Umožňuje mi vžít se do různých rolí, které mají odlišné vlastnosti a způsoby od sofistikovaných až po více fantaskní bytosti. Inspirací k vytvoření této místnosti mi byly některé dobové interiéry, ve kterých se objevují mravoličná témata. Můj přednostní zájem je především v jejich kritické úloze usilující o nápravu soudobé společnosti. Poutavé jsou pak pro vizuální zvláštnost a nadsázku například výjevy převráceného světa<sup>1</sup>. K historii se odkazuji především kvůli hledání a zprostředkování nově nalezených informací, jež jsou problémem charakterizujícím naši rozdělenou současnost. Hledání ať v souvislosti intelektuálním anebo fyzickým, jako je tomu například u archeologie. Objevování, jehož důsledkem je znalost, která má svou povahu a hodnotu<sup>2</sup>. S tím je také úzce spojená má cesta k literárním morálním konceptům minulosti, jež utvářely

---

<sup>1</sup>Mirror image – „převrácený svět. Když na sklonku 15. století didaktické písemnictví káralo nešvary, otravující společenství křesťanů, náhle využilo novou „zbraň“ - satiru. A jelikož nonverbální nadsázka bývá psychologicky účinnější, došlo k využívání adekvátních ilustrací. Morálně narušený člověk z podstaty věci zrazuje sám sebe, lidstvo i Boha. Proto byl jeho obraz promítán v převráceném pohledu“ *camery obscury*“ ve zvířecím převtělení“. Blíže Marie Mžuková, *Slzy a smích*. Praha 2016, 204 – 217.

<sup>2</sup> „For there are some who want knowledge for the sole purpose of knowing, and this is unseemly curiosity. And there are some who seek knowledge in order to be known themselves; and this is unseemly vanity . . . and there are also those who seek knowledge in order to sell their knowledge, for example, for money or for honors; and this is unseemly quest for gain. But there are also those who seek knowledge in order to edify, and this is charity. And there are those who seek knowledge in order to be edified, and this is prudence“ Blíže: V Cantica, Sermon XXXVI, 3; Migne, PL, CLXXXIII, 968c, -d

některé osobnosti církve. Takovým příkladem je rakouský jezuita Abrahám ze Svaté Kláry, který přistupoval k morálce ve svých spisech s ojedinělým humorem<sup>3</sup> Tím nejpodstatnějším důvodem mého zájmu o takovéto osobnosti je nejen fascinace samotným posláním kazatele a jeho soukromým životem, který se odráží v jeho návodu k naplnění plnohodnotného života, ale také jeho vliv na publikum, rétorika a koncepce kázání, které zahrnují rozsáhlé metaforicky aktuálně komentující nedobré lidské konání nejrozličnějšími způsoby. Jaký má charakter nynější vizionář mravních konceptů a jakými atributy promlouvá po odhalení jeho soukromí? Možnou odpovědí je instalace, v níž uvažuji skrze několik autorských oděvů a za pomoci kulturně-historických kódů.

Kdybych měl divákovi při vstupu do prostoru mé instalace charakterizovat rozvržení asociativních sektorů, rozdělil bych je na veřejnou část společenskou a privátní šatnu. Cíleně jako dva prostory v kontrastu. Tuto koncepci seskupení apartmánových jednotek do jedné jsem použil záměrně pro co nejhektičtější vpadnutí do soukromí, oproti obvyklému příchodu skrze předsíň, či chodbu. Mezi oběma sektory nejsou příliš vyznačené hranice, a tak je nasnadě považovat ideu rozvržení za záměrný symbol bezprostřednosti zmíněného vypravěče. Ponecháním otevřeného prostoru s dělením pouze za použití skleněných tabulí falešného mramoru na podlaze počítám se zrcadlením stěnových a střešních oken světlíku, čímž se snažím dosáhnout provázanému sepětí exteriéru s interiérem. To proto, abych co nejlépe využil potenciál místnosti, jejího přirozeného světelného režimu a přivlastnění nabízejícího se výhledu do krajiny.

---

<sup>3</sup>Abraham a Santa Clara gilt als der katolsche Barockprediger schlechthin. Kraftstrotzend, derb unterhaltsam, zugleich hintersinnig und oft intolerant sind seine Poesie gewordenen Predigten (11)  
Blíže [https://de.m.wikipedia.org/wiki/Abraham\\_a\\_Santa\\_Clara](https://de.m.wikipedia.org/wiki/Abraham_a_Santa_Clara)

Oproti jednotlivým dominantním objektům instalace, dávám na „pozadí“ podstatnou vizuální roli autorským sondám do omítky na stěnách prostoru. Jednotlivě se nacházejí v odlišných výškových úrovních a v různých hloubkových stupních, jak je běžné při restaurátorských průzkumech. Jejich charakteristika v geometrické ohraničenosti a nahodilost odkryvů pro mě přinášejí jednak novou vizuální hodnotu, ale i romantickou emocionální touhu po objevování. Stávají se výzdobou apartmánu, jakýmsi soudobým dekorativním prvkem a skrze odkryté autentické fragmenty umožňují rozvinout představivost o celku pod povrchem a některé neprobádané poznatky o tomto prostoru. Odhalují divákovi například původní výmalbu, která pravděpodobně ve spodní části místnosti byla hnědá a od poloviny stěn dále ke stropu béžovo-krémová, oddělená sytě modrou dělicí páskou. Sondy také poodhalují zazděný otvor pro průchozí dveře do vedlejší místnosti s počáteční ambicí odkrýt jejich rám.

Tyto postupy přisvojování si procesuálních metod se uplatňují v instalaci u dalších prací. Vztahuji se tím k řemeslnickým oborům, jako je například restaurování, oděvnictví a čalounictví. Jednotlivé práce úmyslně ponechávám zdánlivě v procesu činnosti, avšak v instalaci je prezentuji za konečné a tím funkční ve svém sdělení. Některé způsoby práce pro jejich vizuální přitažlivost využívám a volně kombinuji mezi sebou. V sektoru šatny tak prezentuji například sako s pravidelně prostříhanou svrchní látkou, čímž opět odkrývám tentokrát konstrukční prvky vnitřní podšívky. U dalšího saka zanechávám už jen samotné švy odhalující podstatné linie, bez kterých by oblek nedržel pohromadě. Tímto způsobem vznikají práce, jejichž technika nespočívá ve zhotovení, ale komunikují prostřednictvím určitého typu destrukce. Tím dotváří povědomí o charakteru vypravěče a jsou primárně součástí moralistního konceptu apartmánu.

V šatně se nachází ještě další části oděvu, jimiž jsou doplňky. V nich aplikuji současné módní prvky, abych zasadil příběh vypravěče blíže přítomnosti, a využívám některých asociativních prostředků, které umožňují rozvinout povědomí o jejich funkci. Takovými doplňky jsou dvě černé čepice, jež jsem dotvořil výšivkou a po obvodu kšiltu křišťálovými skly nebo šňapci. Symbolika výšivek a bohatá zdobnost poukazuje na zvláštnost těchto předmětů snad, s potenciálem výjimečnosti jejich užití. Obě čepice částečně zahalují tvář, čímž se stávají spíše maskou. Při nasazení skrývají identitu a zároveň ztěžují orientaci. Přes skleněné křišťály se v zorném poli třísť obraz na několik menších světů a zvenců utvářejí kolem hlavy třpytivou světelnou auru. Druhá čepice umožňuje přes černé šňapce vidět daleko méně a je zapotřebí pohybovat se se skloněnou hlavou. Třásně se při pohybu jemně dotýkají tváře a mohou tak oproti zvukné skleněné bariéře umožnit ponořit se do rozhovorů sám se sebou. S vědomím, že se jedná o další osobní oděvy kazatele, dokresluji tyto čepice inklinací k rituálům, které si žádají specifický způsob odívání a pohybu.

V šatně vystavuji všechny oděvy i doplňky na kusu nábytku inspirovaném rokokovými konzolovými stolečky. Tento autorský nábytek byl navržen přesně pro potřeby šatny tak, aby se stal ojedinělým prvkem interiéru, ve kterém se odhaluje intimita kazatele a jeho schopnost ve všech detailech neustále vyprávět. Je umístěn mimo obvodové zdi oproti obvyklému způsobu a je spojen s opěrnou stěnou. Celý kus naplňuje funkci oboustranného nábytku, přičemž na jedné straně stěny visí chromované ramínka se saky a na té druhé s konzolovým stolečkem jsou nainstalované čepice. Ty jsou na hlavách manekýn, jejichž pozice je určena orientována směrem do zahrady. Konzolový stolek má vrchní desku z ořechového dřeva s bohatou kresbou a další jeho části včetně dekorativně zaoblených noh a stěny nábytku jsou potaženy zelenou plstí, která svou barevností a zároveň hebkostí může evokovat mech. Plst' zdobí po obvodu hlavičky čalounických

hřebíčků, jež někdy vytváří kresbu ve tvaru spirály a v meziprostoru je uplatněna stříbrná jednoduchá křížková výšivka.

Společenská část zahrnuje taktéž autorský nábytek a to stůl, přes který je až k zemi s třásněmi přehozen bílý ubrus. V zátiší na stole můžeme najít šnečí ulity, prázdné skořápky mořských živočichů, svícen, či jiné předměty odkazující ke známým symbolům pomíjivosti, které se objevovaly jako náměty obrazů jak jej známých nejčastěji z období baroka.

V této části mi přišlo podstatné vytvořit ještě popisněji příběh uvnitř celé instalace, ačkoli se může zdát až příliš aranžovaný. Jedná se však o jakési vizuální „podobnost“, o paralelu s reálnou zkušeností. Na příkladu „autentického“ zátiší umožňuji nahlédnout na zdánlivě pravdivý otisk užívání jeho obyvatelem, jak je tomu známo u zámeckých expozic, či někdy fiktivních interiérů významných osobností, jejichž odkaz byl v určité době společensky či politicky aktuální. V tomto kontextu a s danou formou vizuální přitažlivosti těchto míst, reflektuji soudobou přetrvávající touhu po zastavení určitého času ale i možnou manipulací ve vztahu k divákovi, který touží vidět svědectví „druhého života“ takových osobností, jež díky několika autentickým stopám – místa pro něj získávají na živosti<sup>4</sup>. Atmosféru ojedinělosti v expozicích pak běžně dimenzují zábrany, které určují odstup od prezentovaných objektů. V našem interiéru kazatele však nyní přirozený odstup určují malovaná skla, přičemž všechny objekty se koncentrují jen na tuto plochu.

Tato kazatelova místnost má za cíl poskytnout reálné formy, v nichž můžeme najít v nadsázce poučení, ačkoli poukazuje také k svébytné vnitřní

---

<sup>4</sup> „Jde o místo, kde dotyčný prožil část svého života. Oblíbené jsou rodné domy, ale mohou to být i letní byty či místa skonu. Každá kategorie s sebou nese specifické znaky: postele v rodném domě navozující dojem, že právě v ní k porodu génia došlo, oblíbená je také kolébka či dobová dětská hračka. V domě smrti se setkáváme s postelí úmrtní. Inscenovaná zátiší, neodmyslitelná součást a zároveň jasný znak památníků, jsou naaranžována tak, aby budila dojem, že přesně v tomto stavu velikán místnost zanechal.“ Blíže: Anna Fulíková, Mistrovské světničky, Art Antiques, prosinec 2017.

struktury mentálních představ. Navozuje pomocí prostředí historizující formy a obsahy možná nyní podstatný bezčasý útvar a v čitelné řemeslné ambici touhu po návratu tvarů, citlivosti a dávných způsobů. Neobejde se však bez aktivní participace diváka, který do místnosti vchází. Ten může nacházet iluzivní skryté aspekty vně prostoru vázaného ke skrytému řádu, jehož atributy mohou promlouvat také skrze poučené duchovní mentální struktury, jež vypovídají o koncepci již například středověké *Homo viator*<sup>5</sup>. Může však rozklíčovat svébytné přístupy ke spiritualitě jedince, jenž se snaží oprostit se od náboženských a kulturních praktik, byť je zasažen podmanivou vizualitou uplatněnou v symbolech či předmětech. Ty však snadno poukazují na vytržení z jejich kontextu a jako svíce bez svíce jsou výšivky křížů jen módní záležitostí a osoba vypravěče, či kazatele zde „není“ přítomna.

Svou diplomovou práci jsem se snažil koncipovat tak, abych co nejlépe vyjádřil svoje dosavadní zaujetí konkrétní tematickou oblastí, jejíž výstup může zapadat či navazovat i na mé ostatní projekty. Zájem o prostředí, ve kterém figurují smýšlené osobnosti a prozrazují svoji identitu skrze osobní artefakty, jsem uplatnil například v projektech „Charlota Apartment“ nebo „Soft Amazement“. V tomto případě mne však jde o prozkoumávání mého vztahu blíže k religiózní tematice, která byť nabízí ještě rozsáhlejší možnosti, tak mne oslovuje především pro svou specifickou estetiku a používání metafor v konceptech morálky. V textech nejrozličnějších historických traktátů a sbírek kázání jsem nacházel své téma a zprvu chtěl práci odkazovat přímo k těmto vlivům. Například u traktátu zmíněného Abraháma ze Svaté Kláry mě zaujal mimo jeho koncept i název „Huy Und Pfuy, Der Welt!“, ale taky ojedinělé ilustrace, na kterých je obvykle zobrazena dvojice lidí v krajině, z nichž jedna představuje (rukou ukazuje) té druhé monumenty nebo živly. Tím jsem dospěl k postavě vypravěče, který

---

<sup>5</sup> - (jakožto o člověku putujícím, který je cizí tomuto světu a je z něho stále vytrhován.)

má být jakýmsi průvodcem. Rozhodl jsem však, že vypravěč zde nebude přítomen, a přesto dokáže promlouvat. Vzdálil jsem se od přímých odkazů a práci se snažil postupně více zacílit na svou vlastní imaginaci a osobní zkušenost, která je především ovlivněna mnou jako divákem, který vchází do expozic, historických interiérů nebo jiných přístupných prostor a zažívá zvědavost. Obdivuje se předmětům, které mají patinu času, zaobírá se jednotlivými detaily a přemýšlí nad autenticitou a fikcí. U vytváření interiéru mne také přišlo podstatné předměty nezapůjčovat, ale vytvářet, aby působily v detailech osobně a v celku současně. Přesto věřím, že se má práce v chápání nebude pohybovat jen na poli designu a bude skrze promyšlenou instalaci a koncepci poukazovat směrem k širším tematickým okruhům, jež mohou ve vizuálním umění otevírat další možnosti zpracování.

#### **Literatura:**

- Ralph Dutli: Das Lied vom Honig . Gottingen 2012,  
Veronika K. Wanková, Perla Moravy: nástěnná malířská výzdoba pěti sálů na zámku v Bučovicích.  
Univerzita Karlova 2015  
Petr Osolobě: Umění a ctnost: k teorii umělecké reprezentace. Masarykova univerzita 2013  
Umberto Eco, Umění a krása ve středověké estetice. Praha: Argo 2012  
Nicolas Bourriaud, Postprodukce. Praha: Tranzit 2004  
Roland Barthes, Smrt autora, in: Helena Bendová, Matěj Strnad (eds.), Společenské vědy a audioviz. Praha: AMU 2014  
Georges Didi-Huberman, Ninfa moderna: Esej o spadlé draperii. Praha: Fra 2009  
Jan Zálešák, Minulá budoucnost / Past Future. Brno: VUT 2013  
Marie Mžysková, Slzy a smích. Praha 2016